

СТАНОВИЩЕ

От проф. д.изк. Анелия Янева,

Югозападен университет „Неофит Рилски“, Институт за изследване на изкуствата-БАН

за дисертационния труд на Данаил Марчелов Атанасов

„Танцовата култура на Разложката котловина. Проявления и специфики“

За придобиване на ОНС „Доктор“

Направление 8.3. Музикално и танцово изкуство

Творческият път на дисертанта Данаил Атанасов е свързан предимно с Югозападна България. След като завършва Професионално-техническо училище по дървообработване в Етрополе (2005), той придобива ОНС „Бакалавър“ в ЮЗУ „Н. Рилски“ със специалност „Българска народна хореография“ (2009), а през 2013 г. и ОНС „Магистър“ в ЮЗУ – специалност „Културна анимация и социализация на културното наследство“. От 2018 г. е редовен докторант към катедра „Хореография“ в ЮЗУ „Н. Рилски“.

Танцьор в НФА „Българе“ (2007-2009), Данаил Атанасов продължава артистичната си кариера във ФА „Пирин“ (2009-2022). Паралелно с основната си работа, дисертантът е хореограф-педагог и ръководител на танцови групи в НЧ „Просвета – 1927“, с. Добърско, община Разлог; в НЧ „Братя Миладинови – 1936“, с. Микрево; в НЧ „Будител – 1997“, община Струмяни и в гр. Разлог. Неговата основна цел като хореограф е запазване и популяризиране на местната фолклорна култура, изучаване на танцови образци и разработването им в сценични танцови постановки. Търсенията му като хореограф са продължени и в сферата на научните изследвания посредством предлаганата дисертация - *„Танцовата култура на Разложката котловина. Проявления и специфики“*, която също е изцяло свързана с Разложкия край.

Дисертацията на Данаил Атанасов (с общ обем от 227 стр. при 13 пункта или 200 стр. при 12 пункта), съдържа 174 стр. основен текст и Библиография от 83 заглавия на кирилица, 27 интернет източника и 78 имена на респонденти от 18 населени места. Структурирана е в три глави, увод и заключение.

Първата глава е въвеждаща – исторически сведения за Разложкия край, които обаче са необходими предвид различните миграционни процеси през 19-ти и 20-ти век, повлияли върху местните и привнесените обичаи, както и върху танцовата култура на населението.

Във втора глава подробно се обсъждат специализираните изследвания за танцовите традиции на Разложката котловина. Коментират се и съществени разлики по отношение на терминологията, касаеща българските народни танци. Правят се и авторови терминологични уточнения, които ще бъдат използвани основно в трета глава.

Всъщност именно трета глава е приносната, тъй като подробно разглежда и анализира, танци и обичаи от различните етноси в региона - българи християни, българи мюсюлмани и роми, които са с мюсюлманско или с християнско вероизповедание.

Разгледани са християнските обичаи *Бабинден, Сурва, Водици, Великден, Гергьовден* и мюсюлманските *Рамазан Байрам* и *Курбан Байрам*. Изведени са прилики в начините на празнуване на Рамазан Байрам и Сурва.

Анализирани са не само взаимовлиянията между християни, мюсюлмани, роми, но и промяната във функциите на хорото и танца – от първоначално обредния цикъл към възприета традиция до хорото като развлекателен елемент от бита на населението; от патриархално-селския към градския тип на празнуване. Проследена е своеобразната „миграция“ на отделни движения от танц в танц. Както и постепенното сближаване на традициите и начините на празнуване.

Разгледани са общо 22 хора (6 в източната част на котловината, 10 в западната, 6 при ромското население от котловината). От тях 13 са оповестени и детайлно анализирани за първи път от докторанта (*Разложкото, Пирава дае, Индийското, Банге бузни, Шумарското, Дана бели на реката, Ин мин Маро мори, Варай Кальо, Петруно пиле, Свекърва Мара карала, Назлънкината, Пашовското, Ситната*), което е един от съществените приноси в дисертацията.

Изведени са основни хора, които са характерни за всяка една от трите групи население и не се срещат при останалите:

- *Индийското, Шопската, Банге бузни, Пирава дае, Шумарското, Гайда аваси* - при ромското население
- *Ситната* (ръченицата), *Пашовското, Назлънкината* - при българите мюсюлмани:
- *Дана бели на реката, Ин мин Маро мори, Варай Кальо, Петруно пиле, Свекърва Мара карала, Разложкото* - при българите християни.
- Взаимодействията са най-вече на базата на *Правото хоро, Ширто, Четворно (Напред-назад, Ганкино), Турски марш*, които се срещат навсякъде в котловината.

Това също е един от основните приноси на дисертацията, наред и с по-специфичния – типологизация на повтарящи се **танцови форми** (проста, сложна, едночастна, многочастна) и **функции** (обредни хора и игри, празнични – за развлечение) и повтарящи се **танцови комбинации**.

Обособени са три основни етапа в развитието на Разложкия край – *след 1878*, когато водещи са обреди и обичаи; социалистическия период *между 1944 и 1989*, когато организирането на различни събори и държавни танцови ансамбли активизира художествената самодейност, но това повлиява и върху отмирането на старите традиции; *след 1989*, когато на традициите вече се гледа като на средство за забавление и сдружаване на отделните групи за празници на града или общината. А участието на фолклорни групи и ансамбли от Разложката котловина в национални фолклорни конкурси и фестивала пък дава обратната връзка – популяризиране на локалното и вмъкването му в общата танцова култура на България.

Всяка глава е снабдена с изводи, които се обединяват и осмислят окончателно във финалното Заключение.

Сред тях са, че „селата, които са далеч от градовете, намиращи се по високите части на котловината, са запазили по-старинни пластове от традиционната култура от тези, които

се намират в низините, в близост до градовете“; че в Разложката котловина съществуват три типа хора – старинни, съвременни и такива, които напомнят старинни, макар и да са част от съвременната фолклорно-танцова култура; че вследствие на взаимодействията между наличните три основни етноса в региона традиционните хора силно се отличават от другите райони на Пиринската фолклорна област.

По темата на дисертационния труд има три публикации:

- Атанасов, Данаил 2020: Принципи на теренната работа при изследването и документирането на традиционната култура (Няколко примера от моите теренни проучвания в Разложката котловина). – В: Сборник научни трудове, докладвани на 24 и 25 септември 2020 г. пред ХХІХ „Международна научна конференция за млади учени“. София, с. 79-85
- Атанасов, Данаил 2020: Танцовата култура на село Добърско. Читалището и работата на хореографа за опазване на нематериалното културно наследство – В: Сборник доклади от Научно-практическа конференция, посветена на 80-годишнината от рождението на проф. д-р Георги Бижков – Образование и изкуства: Традиции и перспективи. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, с. 825-831.
- Атанасов, Данаил 2021: Хорото в празника на българите мюсюлмани от Северозападните Родопи – В: Сборник доклади и статии – Непознатите. Пловдив: „АСТАРТА“, с 136-143.

Авторефератът отразява основни етапи от дисертационния труд.

Предвид стойността на представения дисертационен труд – задълбочено изследване и типологизация на обреди, традиции, хора и техните функции в смесеното население в Разложката котловина, както и стойността на направените изводи и заключения, считам дисертацията на Данаил Марчелов Атанасов за приносна и **предлагам на многоуважаемото научно жури да присъди на Данаил Марчелов Атанасов ОНС „Доктор“ в направление 8.3. – Музикално и танцово изкуство. Аз убедено ще гласувам за това.**

13 март 2022

Проф.д.изк. Анелия Янева

OPINION

From Prof. D.Sc. Anelia Yaneva,

Southwestern University ‘Neofit Rilski’, Institute of Art Studies – BAS

For the dissertation of Danail Marchelov Atanasov

“The Dance Culture of the Razlog Valley. Manifestations and Specifics”

For acquisition of ONS ‘Doctor’

Professional Field 8.3. Music and dance art

The creative path of the PhD student Danail Atanasov is mainly related to Southwestern Bulgaria. After graduating from the Vocational Technical School of Woodworking in Etropole (2005), he acquired the ONS ‘Bachelor’ in SWU ‘N. Rilski’ with a degree in ‘Bulgarian Folk Choreography’ (2009), and in 2013 with the ONS ‘Master’ at SWU – with a degree in ‘Cultural Animation and Socialization of Cultural Heritage’. Since 2018, he has been a full-time doctoral student at the Department of Choreography at SWU ‘N. Rilski’.

Dancer in NFA ‘Bulgare’ (2007-2009), Danail Atanasov continues his artistic career in FA ‘Pirin’ (2009-2022). In parallel with his main work, he is a choreographer-pedagogue and leader of dance groups at the Community Center ‘Education – 1927’, Dobarsko, Razlog municipality; in the Community Center ‘Bratya Miladinovi – 1936’, village of Mikrevo; in the Community Center ‘Buditel – 1997’, Strumyani municipality and in the town of Razlog. His main goal as a choreographer is to preserve and promote the local folk culture, study dance patterns and develop them into stage dance performances. His search as a choreographer has continued in the field of scientific investigations through the proposed dissertation – “The Dance Culture of the Razlog Valley. Manifestations and Specifics”, which is also entirely related to the Razlog region.

The dissertation of Danail Atanasov (with a total volume of 227 pages at 13 points or 200 pages at 12 points), contains 174 pages main text and Bibliography of 83 Cyrillic titles, 27 Internet sources and 78 names of respondents from 18 settlements. It is structured in three chapters, introduction and conclusion.

The first chapter is introductory – historical information about the Razlog region, which, however, is necessary given the various migration processes in the 19th and 20th centuries that influenced local and imported customs, as well as the dance culture of the population.

The second chapter discusses in detail the specialized research on the dance traditions of the Razlog valley. Significant differences are also commented in terms of terminology concerning Bulgarian folk dances. Author’s terminological clarifications are made, which will be used mainly in the third chapter.

In fact, the third chapter is the contribution, as it examines and analyzes in detail the dances and customs of the different ethnic groups in the region – Bulgarian Christians, Bulgarian Muslims and Roma who are Muslim or Christian.

The Christian customs **Babinden, Surva, Vodici, Easter, St. George's Day** and the Muslim **Ramadan Bayram** and **Kurban Bayram** are discussed. Outlined are the similarities in the ways of celebrating Ramadan Bayram and Surva.

Not only the interactions between Christians, Muslims, Roma are analyzed, but also the change in the functions of the dance – from the initial ritual cycle towards an adopted tradition to the dance as an entertainment element of the population's life; from the patriarchal-rural to the urban type of celebration. The peculiar 'migration' of individual movements from dance to dance is traced. As well as the gradual convergence of traditions and ways of celebrating.

A total of 22 dances are examined (6 in the eastern part of the valley, 10 in the western part, 6 among the Roma population of the valley). 13 of them are announced and analyzed in detail for the first time by the doctoral student (*Razlog, Pirava dae, Indian, Bange Buzni, Shumarskoto, Dana Whitens on the River, In min Maro mori, Varay Kalyo, Petruno Pile, Mother-in-law Mara Induced, Nazlankinata, Pashovskoto, Sitnata*), which is one of the essential contributions to the dissertation.

Some main dances, which are characteristic of each of the three population groups and are not found in the others, are listed:

- *Indian, Shopsko, Bange Buzni, Pirava dae, Shumarskoto, Gaida avasi* – for the Roma population
- *Sitnata (Rachenitsa), Pashovskoto, Nazlankinata* – for Bulgarian Muslims
- *Dana Whitens on the River, In min Maro mori, Varay Kalyo, Petruno Pile, Mother-in-law Mara Induced, Razlozhkoto* – among Bulgarian Christians.
- The interactions are mostly based on *Pravoto horo, Shirto, Chetvorno (Forward-backward, Gankino), Turkish March*, which are found everywhere in the valley.

This is also one of the main contributions of the dissertation, along with the more specific one – typology of repetitive **dance forms** (simple, complex, one-part, multi-part) and **functions** (ritual dances and games, festive – for entertainment) and repetitive **dance combinations**.

Outlined are three main stages in the development of the Razlog region – **after 1878**, when the rites and customs dominate; the socialist period **between 1944 and 1989**, when the organization of various festivals and state dance ensembles intensified amateur art, but it also influenced the decline of old traditions; **after 1989**, when traditions are already seen as a means of entertainment and of cooperation between individual groups for organizing holidays of the city or the municipality. And the participation of folklore groups and ensembles from the Razlog valley in national folklore competitions and festivals gives the feedback – popularization of the local and its inclusion in the general dance culture of Bulgaria.

Each chapter is provided with conclusions, which are united and finalized in the final Conclusion.

Among them are that “villages far from the cities in the high parts of the valley have preserved older layers of traditional culture than those located in the lowlands, near the cities”; that in the Razlog valley there are three types of dances – ancient, modern and those that resemble ancient, although they are part of the modern folk dance culture; that due to the interactions between the

three main ethnic groups in the region, the traditional dances are very different from the other regions in the Pirin folklore area.

There are three publications on the topic of the dissertation:

- Атанасов, Данаил 2020: Принципи на теренната работа при изследването и документирането на традиционната култура (Няколко примера от моите теренни проучвания в Разложката котловина) [Principles of Field Work in the Study and Documentation of Traditional Culture (Some Examples from My Field Research in the Razlog Valley)]. – В: Сборник научни трудове, докладвани на 24 и 25 септември 2020 г. пред ХХІХ „Международна научна конференция за млади учени“. София, с. 79-85
- Атанасов, Данаил 2020: Танцовата култура на село Добърско. Читалището и работата на хореографа за опазване на нематериалното културно наследство [The Dance Culture of the Village of Dobarsko. The Chitalishte and the Work of the Choreographer for the Preservation of the Intangible Cultural Heritage]. – В: Сборник доклади от Научно-практическа конференция, посветена на 80-годишнината от рождението на проф. д-р Георги Бижков – Образование и изкуства: Традиции и перспективи. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, с. 825-831.
- Атанасов, Данаил 2021: Хорото в празника на българите мюсюлмани от Северозападните Родопи [The Holiday Dance of the Bulgarian Muslims from the Northwestern Rhodopes]. – В: Сборник доклади и статии – Непознатите. Пловдив: „АСТАРТА“, с 136-143.

The abstract reflects the main stages of the dissertation.

Having in mind the value of the presented dissertation – in-depth study and typology of rites, traditions, dances and their functions among the mixed population in the Razlog valley, as well as the value of the conclusions made in it, I consider the dissertation of Danail Marchelov Atanasov as a contribution and **offer to the esteemed scientific jury to confer Danail Marchelov Atanasov ONS ‘Doctor’ in Professional Field 8.3. – Music and dance art. I will confidently vote for this.**

March 13, 2022

Prof. D.Sc. Anelia Yaneva